

اشتغال پایدار و کاهش بیکاری

■ مهین هنرخواه

بدون تردید یکی از چالش‌های سال‌های آینده نرخ بیکاری است. بر اساس آمار رسمی مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری در بهار سال ۱۳۸۹ به ۱۴/۶ درصد رسیده است. رئیس‌جمهور چندی قبل در اظهارنظری از کاهش نرخ بیکاری به ۹ درصد خبر داده بود و وعده داد دولت از سال ۱۳۹۰ برنامه عملیاتی‌اش را برای کاهش نرخ بیکاری به کمتر از ۵ درصد اجرا خواهد کرد. اما قانون برنامه پنجم برای ایجاد اشتغال پایدار و کاهش نرخ بیکاری چه می‌گوید؟

طریق شرکت‌های تجاری بیمه، امکان ارائه خدمات بیمه‌ای مربوط به نوسانات قیمت‌ها و نوسانات نرخ ارز را فراهم آورد.

اصلاح همزمان قانون کار و تأمین اجتماعی

از برجسته‌ترین محورهای قانون برنامه پنجم نسبت به قانون برنامه سوم و چهارم در زمینه بهبود فضای کسب‌وکار می‌توان به الزام قانونی دولت جهت اصلاح همزمان دو قانون کار و تأمین اجتماعی اشاره کرد، به گونه‌ای که دولت موظف است تا پایان سال اول برنامه، اقدامات قانونی لازم برای اصلاح قانون کار و قانون تأمین اجتماعی و روابط کار را انجام دهد. البته این تکلیف قانونی مشروط به رعایت الزماتی است، از جمله اینکه انعطاف برای حل اختلاف کارگران و کارفرمایان و همسو کردن منافع دو طرف دیده شود، بیمه بیکاری به عنوان بخشی از تأمین اجتماعی و شغلی کارگران را رویکرد افزایش پوشش و گسترش بیمه بیکاری و بیکاران در شرایط قطعی اشتغال تقویت شود. همچنین تقویت همسویی منافع کارگران و کارفرمایان و تکالیف دولت با رویکرد حمایت از تولید و سه‌جانبه‌گرایی، تقویت شرایط و وضعیت‌های جدید کار با توجه به تغییرات تکنولوژی و مقتضیات خاص تولید کالا و خدمات و تقویت تشکلهای کارگری و کارفرمایی متضمن حق قانونی اعتراض صنفی برای این تشکلهای، از جمله شروطی است که دولت در اصلاح قوانین کار و تأمین اجتماعی باید نسبت به آن پایبند بماند.

ارتقای روابط دولت و بخش خصوصی

از دیگر برجستگی‌های قانون برنامه پنجم با هدف رسیدن به تصمیم مشترک در بهبود فضای کسب‌وکار است که در این رابطه می‌توان به مواردی اشاره کرد، از جمله اینکه قرار است در راستای شکل‌گیری بازارهای رقابتی و تحقق بند (ی) ماده (۴۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، چنانچه شرکت مشمول واگذاری در حال واگذاری برای اجرای موضوع فعالیت یا تأمین عوامل تولید از جمله مواد اولیه یا فروش کالا و خدمات و یا محل و ترکیب آنها و یا نرخ تأمین عوامل تولید شامل مواد اولیه یا فروش کالا و خدمات آن مشمول رعایت ضوابط خاصی از سوی دستگاه‌های دولتی، شرکت‌ها

هم به همین دلیل و با هدف بهبود فضای کسب‌وکار در ایران تکالیف مشخص و روشنی را تعیین کرده است که عبارت است از:

نخست: وزارت بازرگانی مکلف است با همکاری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، اتاق تعاون، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط با هماهنگی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و در چارچوب بودجه‌های سنواتی، ضوابط و سیاست‌های تشویقی لازم، از جمله اهدای جوایز یا اعطای تسهیلات یا کمک‌های مالی، برای استفاده کالاها و خدمات از نام و نشان تجاری در بازار خرده‌فروشی و عمده‌فروشی با حفظ حقوق معنوی صاحب نشان تا پایان سال اول برنامه تهیه کند و برای اجرا ابلاغ نماید.

دوم: در مورد آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که نیازمند اخذ مجوز از دستگاه‌های متعدد است، دستگاه اصلی موضوع فعالیت، وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور اخذ و تکمیل و صدور مجوز را بر عهده خواهد داشت و از طریق ایجاد پنجره واحد به صورت حقیقی یا در فضای مجازی با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به گونه‌ای اقدام می‌کند که ضمن رعایت اصل همزمانی صدور مجوزها، سقف زمانی مورد نظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی‌شده در قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی تجاوز نکند.

سوم: در راستای بهبود بهره‌وری نظام اداری، افزایش رضایت عمومی و دسترسی آسان و سریع شهروندان به خدمات عمومی و دولتی، دولت می‌تواند تریبی اتخاذ کند که تمام دستگاه‌های اجرایی، اعم از وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات و یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی، بانک‌ها، مؤسسات اعتباری و شرکت‌های بیمه‌ای و سایر دوایر اجرایی کشور، واحدهای سازمانی یا بخش‌هایی از خود را که موظف به ارائه خدمات به مردم هستند، به نحو مقتضی و ممکن، اعم از حضوری و مجازی، تنظیم ساعت کار نیروی انسانی و با استفاده از امکانات موجود در طول شبانه‌روز و یا در دو نوبت کاری فعال و آماده خدمت نگه دارند. چهارم: به منظور کاهش خطرپذیری ناشی از نوسانات قیمت‌ها، از جمله نوسانات نرخ ارز برای واحدهای تولیدی - صادراتی، بیمه مرکزی ایران از

برنامه پنجم به دولت اجازه می‌دهد در راستای ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی، کاهش عدم تعادل منطقه‌ای و توسعه مشاغل نو اقدام‌های تعیین شده را به اجرا درآورد که از آن جمله می‌توان به حمایت مالی و تشویق توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌های تولیدی، ایجاد پیوند مناسب بین بنگاه‌های کوچک، متوسط، بزرگ (اعطای کمک‌های هدفمند) و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی، مهندسی، تخصصی، تحقیق و توسعه و بازاریابی در بنگاه‌های کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها اشاره کرد. از دیگر مأموریت‌های دولت در ۵ سال آینده رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر، گسترش کسب‌وکار خانگی و مشاغل از راه دور و طرح‌های اشتغال‌زای بخش خصوصی و تعاونی، بویژه در مناطق با نرخ بیکاری بالاتر از متوسط نرخ بیکاری کشور، حمایت مالی و حقوقی و تنظیم سیاست‌های تشویقی در جهت تبدیل فعالیت‌های غیرمتشکل اقتصادی خانوار به واحدهای متشکل و حمایت مالی از بخش غیردولتی به منظور توسعه و گسترش آموزش‌های کسب‌وکار، کارآفرینی، فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی است. همچنین دولت می‌تواند نسبت به اعمال تخفیف پلکانی و یا تأمین بخشی از حق بیمه سهم کارفرمایان کارگاه‌هایی که با تأیید و یا معرفی واحدهای وزارت کار و امور اجتماعی در جهت کارگیری نیروی کار جدید مبادرت می‌کنند، اقدام کند، به شرط آنکه واحد، تازه‌تأسیس باشد و یا در سال قبل از آن، کاهش نیروی کار نداشته باشد. البته قانون برنامه پنجم تأکید دارد برای استمرار فرصت‌های شغلی، ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه در طول سال‌های برنامه پنجم تنفیذ می‌شود.

بهبود فضای کسب‌وکار؛ شرط لازم

اما این تنها رسالت و مأموریت دولت در زمینه اشتغال محسوب نمی‌شود، چه اینکه به باور کارشناسان ایجاد اشتغال پایدار نیازمند بهبود فضای کسب‌وکار و افزایش سطح بهره‌وری با هدف بالا بردن بازده اقتصادی و تشویق سرمایه‌گذاری است. برنامه پنجم

و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت باشد، ضروری است قبل از واگذاری، تمام اطلاعات مربوط به تداوم و یا عدم تداوم و همچنین تغییرات احتمالی این الزامات بر اساس ضوابط سازمان بورس و اوراق بهادار افشا شود.

اما مهم ترین اتفاق در روابط بین دولت و بخش خصوصی تولد تازه و مبارک شورای گفت و گو است، به این معنا که به منظور تبادل نظر دولت و بخش های خصوصی و تعاونی و تسهیل فعالیت های اقتصادی این بخش ها، بررسی و رفع موانع کسب و کار و اتخاذ تصمیم مؤثر برای اقدامات لازم در چارچوب قوانین و مقررات موجود و ارائه پیشنهادها و راهکارهای اجرایی مناسب به مراجع ذی ربط، شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی ایجاد خواهد شد. در این شورا وزیر اقتصاد به عنوان رئیس شورا، رئیس کل بانک مرکزی، معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، وزیر صنایع و معادن، تعاون، بازرگانی، جهاد کشاورزی، کار و امور اجتماعی، نفت و نیرو، ۲ نفر از معاونان قوه قضاییه به انتخاب رئیس قوه، رؤسای کمیسیون های اقتصادی، برنامه و بودجه و محاسبات، صنایع و معادن، کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی و رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، دبیرکل اتاق تعاون، شهردار تهران و ۸ نفر از مدیران عامل شرکت های برتر خصوصی و تعاونی از بخش ها و رشته های مختلف عضویت دارند.

بر این اساس، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران موظف است با همکاری و حضور اتاق تعاون مرکزی و شورای اصناف کشور، نسبت به شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه های مخل تولید و سرمایه گذاری در ایران اقدام کند و با نظرخواهی مستمر از شکل های تولیدی و صادراتی سراسر کشور و بررسی و پردازش مشکلات و خواسته های آنها به طور مستمر گزارش ها و پیشنهادهایی را تهیه کند و به کمیته ای متشکل از دو نفر از هر قوه به انتخاب رئیس آن قوه ارائه دهد. کمیته یادشده موظف است ضمن بررسی پیشنهادهای ارائه شده راه کارهای قانونی لازم را بررسی و پیگیری کند. این گزارش ها، شامل قوانین و مصوبات و بخشنامه های مزاحم، خلاء قانونی، اجرای نادرست یا ناقص قوانین و همچنین پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات و ارتقای امنیت اقتصادی، حقوق مالکیت و حمایت از سرمایه گذاری و تولید و صادرات و اشتغال و چگونگی کاهش قیمت تمام شده کالاها و خدمات در ایران همراه با ارتقای کیفیت و رشد تولید و موارد مربوط به سرمایه گذاری و تولید و استفاده بهینه از سرمایه گذاری ها و ظرفیت های موجود است. از دیگر تکالیف برنامه پنجم این است که دولت موظف است در جهت حمایت از تولیدات داخلی، کالاها و خدمات مورد نیاز خود را با اولویت از تولیدکنندگان داخلی خرید کند.

به امید بهره‌وری بیشتر

سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه بر ارتقای نرخ بهره‌وری به عنوان یکی از الزامات و راه های رسیدن به نرخ رشد ۸ درصدی اقتصاد تأکید دارد. به همین دلیل، در قانون برنامه پنجم هم تأکید شده است که در راستای ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک سوم در پایان برنامه و به منظور برنامه ریزی، سیاست گذاری، راهبری، پایش و ارزیابی بهره‌وری

از برجسته ترین محورهای قانون برنامه پنجم نسبت به قانون برنامه سوم و چهارم در زمینه بهبود فضای کسب و کار می توان به الزام قانونی دولت جهت اصلاح همزمان دو قانون کار و تأمین اجتماعی اشاره کرد، به گونه ای که دولت موظف است تا پایان سال اول برنامه، اقدامات قانونی لازم برای اصلاح قانون کار و قانون تأمین اجتماعی و روابط کار را انجام دهد

تمام عوامل تولید، از جمله نیروی کار، سرمایه، انرژی و آب و خاک، سازمان ملی بهره‌وری ایران به صورت مؤسسه دولتی وابسته به معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور با استفاده از امکانات موجود ایجاد می شود. قرار است این نهاد

تازه تأسیس برنامه جامع بهره‌وری کشور را شامل شاخص های استاندارد بهره‌وری و نظام اجرایی ارتقای بهره‌وری، دربرگیرنده توزیع نقش ها و مسئولیت ها در تمام بخش های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، اعم از بخش های دولتی و غیردولتی، به صورت برنامه لازم الاجرا برای تمامی بخش های یادشده تدوین کند و به تصویب هیئت وزیران برساند. همچنین تمام دستگاه های اجرایی موظف هستند از سال دوم برنامه تغییرات بهره‌وری و اثر آن بر رشد اقتصادی مربوط به بخش خود را به طور مستمر منتشر کنند و سیاست ها و متغیرهای اثرگذار بر رشد بهره‌وری را شناسایی کنند تا اثر بهره‌وری از دستگاه های مزبور رشد صعودی داشته باشد و سیاست های یادشده می تواند حاوی سیاست های تشویقی بخش های غیردولتی و شرکت های دولتی باشد. از سوی دیگر، حداکثر ۳ درصد از هر مرحله تخصیص اعتبارات هزینه ای دستگاه های اجرایی در خزانه نگهداری می شود و پرداخت آن به دستگاه منوط به ارائه تأیید معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور مبنی بر رعایت مصوبات مربوط به بهره‌وری است.

